

En stor lille homohistorie

Niels Nyegaard:

Den store homoskandale

Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2021. 100 s. (Litteraturliste og noter kan forefindes på forlagets hjemmeside.) Ill.

Af Peter Edelberg

Studielektor, Ph.d. Saxo-Instituttet
Københavns Universitet
ORCID: 0000-0001-7453-7167

Endelig har vi fået den korte, koncise og videnskabeligt underbyggede introduktion til dansk homohistorie. Den bog har manglet, og studerende, elever, journalister og almindeligt interesserede har ikke haft et sted, hvor de kunne finde de basale oplysninger om, for eksempel hvornår sex mellem mænd blev afkriminaliseret, om oprettelsen af den første homoforening, om det registrerede partnerskab, og så videre.

Den store homoskandale er skrevet af Niels Nyegaard, som er et kendt ansigt inden for dansk historisk homoforskning. Han forsvarede sin ph.d. i 2018 om netop *Den store Sædelighedssag* i 1906-7, der er udgangspunktet for bogen, og for Nyegaards gennemgang af den nyeste tids homohistorie. Bogen er udkommet i serien *100 danmarkshistorier* fra Aarhus Universitetsforlag, og er som alle de øvrige bøger i den serie let tilgængelig, lækkert sat op og smukt illustreret.

Bogen benytter sig, som al anden akademisk forskning i dette emne, af en socialkonstruktivistisk forståelsesramme, som dog er særlig heldigt anvendt her, hvor netop rets- og presseskandalen

i 1906-7 smukt illustrerer hvordan homoseksualitet gik fra at være en syndig handling til en særlig persontype.

Vi bliver introduceret til forståelsesrammer for homoseksualitet omkring år 1900, og hvordan den nye forståelse af dette, som noget der var båret af en særlig persontype, leder til afkriminaliseringen af sex mellem mænd. Bogen fortsætter derefter med at beskrive oprettelsen af den første homoforening, *Forbundet af 1948* (i dag *LGBT+ Danmark*), og hvordan myndighederne reagerede ved en intensiveret forfølgelse af mandlige homoseksuelles omgange med teenage-trækkerdreng, hvilket udmundede i *Den grimme lov* fra 1961, datidens sexkøbslov mod homoseksuelle kunder.

Dernæst beskriver bogen 1970'ernes aktivisme, der udover *Forbundet af 1948*, også inkluderede revolutionære bevægelser som *Bøssernes Befrielsesfront* og *Lesbisk Bevægelse*, og dermed også illustrerer uenighederne inden for den homoseksuelle bevægelse. Denne fremgangsrigtige fortælling, som krydres med en række juridiske sejre for ligestilling mellem heteroseksuelle og

homoseksuelle, får dog en bitter smag når Nyegaard fører os igennem aids-krisens sorg, raseri og paradoksale effekter i og med forøget medlidenhed med bøsser – og virulent homofobi og eksklusion.

Bogen fører historien helt op til i dag med udgangspunkt i indførelsen af registreret partnerskab i 1989, og den efterfølgende sikring af homoseksuelles familierettigheder i form af ret til assisteret reproduktion, stedbarnsadoption, fremmedadoption og kirkebryllup. Vi bliver også holdt up to date med arbejdet for rettigheder til, og inklusion af, både minoritetsetniske LGBT-personer, samt flygtninge og indvandrere med LGBT-identiteter.

Således vil enhver være klædt godt på til at forstå den grundlæggende udvikling af Danmark, fra et ekskluderende og diskriminerende samfund i forhold til homoseksuelle, til som forfatteren skriver, et samfund der anerkender dem som "medborgere med krav på beskyttelse, ligestilling og respekt".

Bogen er fokuseret på den overordnede udvikling af love og rettigheder. Beskrivelsen af aids-krisen er noget af det tætteste vi kommer på homoseksuelles sociale og kulturelle historie. Generelt berøres disse udviklingslinjer kun sporadisk. Homoseksuelle i bogen er snarere en identitet, der har krav på anerkendelse og ligestilling, snarere end en eksistens eller en (eller flere) livsstil(e), der har sin egen udviklingshistorie.

Nyegaard har overblik over og styr på sit stof, og kender de faglige diskussioner og debatter på feltet. Derfor får vi ikke kun den historiske oversigt, jeg har skitseret. Bogen er, selvom den holder sig til formatet med kun 100 korte sider, også en glimrende introduktion til faglige debatter om emnet, nærmere bestemt forsøget på at lægge et kønsperspektiv ned over udviklingen, og debatten om hvorvidt den danske udvikling er udtryk for et særligt dansk frisind – og om dette frisind står i kontrast til særligt muslimske medborgeres alternative kulturelle traditioner.

Disse forsøg på et kritisk blik på en ellers fremgangsrig udvikling falder derimod mindre heldigt ud. Forfatteren bør absolut roses for ikke at beskrive hele udviklingen de sidste 120 år, som en lang sejrsmarch. Historien er ikke en lige linje, og

homoseksuelles inklusion i det danske samfund er en historie med masser af "tvetydige begivenheder og modsatrettede tendenser", som forfatteren skriver.

Kønsperspektivet virker nogle steder force-ret. Forfatteren problematiserer at *Forbundet af 1948* ikke havde lige så mange kvindelige medlemmer som mandlige, men antager dermed, at der var lige mange mandlige og kvindelige homoseksuelle i samfundet. Er forfatteren fanget i samme naturvidenskabelige forestilling om en jævnt fordelt homoseksualitet, som han andre steder forholder sig kritisk til? En enkelt kvinde, der selv erklærer, at hun ikke var medlem af *Forbundet*, og ikke følte sig velkommen, bliver også det anekdotiske bevis at lesbiske følte sig ekskluderet.

I den afsluttende diskussion, hvor forfatteren fører os igennem kritikken af fremskridtsfortællingen, virker forfatterens sympatier også til at skygge for det kritiske blik. Den juridiske ligestilling og sociale inklusion, som forfatteren har præsenteret os for, bliver problematiseret med henvisning til nogle dubiøse opinionsmålinger, der angiveligt skulle vise at homoseksuelle oplever udbredt diskrimination. En undersøgelse, hvor 40 % af LGBT-personer fortæller, at de ikke har fortalt deres kolleger om deres seksualitet, bliver til, at de føler, at de ikke kan være åbne. Muligheden for, at det bare ikke er et samtaleemne på arbejdspladsen, eller at de af personlige årsager ikke ønsker at fortælle det, overvejes slet ikke. Undersøgelser der viser helt urealistiske tal om, at flere tusinde homoseksuelle og transkønnede bliver udsat for vold hvert år på grund af deres seksualitet eller kønsidentitet, fremhæves som fakta, og andre undersøgelser, der viser helt anderledes små tal, ignoreres.

Dette afsnit illustreres af et billede fra en protestmarch i Mariager, hvor aktivister og politikere demonstrerede mod chikane af et lokalt lesbisk par, som altså samlet set skal lede os til at tro at homofobi, vold og chikane er hverdagserfaringer for homoseksuelle i Danmark. Det nævnes ikke i bogen (men dog i fodnoterne på forlagets hjemmeside), at en efterfølgende dokumentar viste hinsides enhver rimelig tvivl, at anklagerne var opdigtede. Det virker kort sagt, som om forfatteren

ikke læser kilder til situationen i dag, lige så kritisk, som han læser kilder til fortiden.

Når forfatteren diskuterer homofobi blandt danskere med muslimsk baggrund, bliver dette udsat for kritiske læsninger, der trækker linjer til racisme og kolonialisme, mens opinionsundersøgelser, der viser at der måske er noget om snakken, ignoreres igen. Det kritiske blik virker dermed også en kende selektivt.

Da bogen er en glimrende introduktion til den nye læser, er det ærgerligt, at bogen derudover skæmmes af en række små og mellemstore fejl. En række misforståelser om *Forbundet af 1948*s tidlige historie står som fakta. Forfatteren mener at vide, at kun analsex med dyr var kriminelt under den gamle sodomiparagraf – det var vaginalsex

med dyr skam også. Poliitiinspektør Jens Jersild bliver gjort til ophavsmand for forførelsesteorien, der hævdede, at man kunne blive homoseksuel ved 'social smitte', på trods af, at det var en gængs teori blandt psykiatere i hans tid. Flere kunne nævnes, og bogen kunne have haft godt af en gennemlæsning af en anden ekspert på feltet.

Alt i alt er der dog tale om en grundig, gennemarbejdet, velfortalt og engagerende introduktion til dansk homohistorie. At forfatterens sym- og antipatier skinner igennem, er måske en fordel, da bogen så oveni det faktuelle kan fungere som dåseåbner for en debat, om spørgsmålet om hvad udviklingen betyder, og hvad den fortæller om Danmark som samfund.